

**AGENȚIA ROMÂNĂ PENTRU ASIGURAREA
CALITĂȚII ÎN INVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR**

ARACIS

Raport de auto-evaluare: 2007-2008

București, Decembrie 2007

CUPRINS

Introducere

Partea I: ARACIS în context

I.1. ARACIS și baza sa legală

I.2. ARACIS în cadrul sistemului de învățământ superior

Partea II: ARACIS și standardele europene de calitate

II.1. Standard 3.1.: *Utilizarea procedurilor externe de asigurare a calității în învățământul superior*

Asigurarea calității

Acreditarea

Monitorizarea

Definirea standardelor

Utilizarea procedurilor interne de asigurare a calității (Standard 2.1.)

Elaborarea proceselor externe de asigurarea a calității (Standard 2.2.)

Criterii de decizie (Standard 2.3.)

Procese potrivite scopului (Standard 2.4.)

Raportare (Standard 2.5.)

Proceduri de continuare (Standard 2.6.)

Revizuiți periodice (Standard 2.7.)

Analiza întregului sistem (Standard 2.8.)

II.2. ARACIS și alte standarde specificate în Partea a 3-a a Standardelor și Liniilor Directoare Europene

Statutul oficial (Standard 3.2.)

Activități (Standard 3.3.)

Resurse (Standard 3.4.)

Declararea misiunii (Standard 3.5.)

Independență (Standard 3.6.)

Criterii externe de asigurare a calității și procese folosite de agenții (Standard 3.7.)

Proceduri de răspundere (Standard 3.8.)

Partea III. Sumarul observațiilor și recomandărilor

ANEXE – Datorită volumului, toate anexele la care se face referire în text, sunt disponibile în integralitate pe site-ul www.aracis.ro/uploads/annex 1 - 9

Introducere

Acest raport de auto-evaluare face parte dintr-un proces mai amplu de îmbunătățire a calității, incluzând evaluarea internă și externă, a activităților Agenției Române de Asigurare a Calității în Invățământul Superior (ARACIS). Procesul a fost inițiat la sfârșitul anului 2006 prin invitarea unui Comitet de Monitorizare, compus din experți români independenți angajați pe baza propriilor lor capacități, pentru a monitoriza și consilia Consiliul ARACIS cu privire la îmbunătățirea rolurilor, funcțiilor și activităților sale, pentru a răspunde mai bine cerințelor și așteptărilor instituțiilor românești de învățământ superior. Raportul de monitorizare al Comisiei a fost finalizat în septembrie 2007 (a se vedea Anexa 1 - www.aracis.ro/uploads/annex1). Raportul a fost dezbătut pe larg de către Consiliul ARACIS împreună cu părțile interesate. Acesta a fost apoi convertit în „matricea de politici” a ARACIS (a se vedea Anexa 2 - www.aracis.ro/uploads/annex2) pentru perioada de activități următoare, ținând seama astfel de recomandările făcute și urmărind îmbunătățirea calității serviciilor furnizate de ARACIS. Procesul de evaluare externă, întreprins pe plan intern, a fost dezvoltat în continuare prin invitarea Asociației Europene a Universităților (EUA) să procedeze la o evaluare externă **internațională** a Agenției. EUA a acceptat invitația și, pentru a se conforma cerințelor unei evaluări externe internaționale, ARACIS a elaborat acest raport de auto-evaluare bazat pe un pachet comprehensiv de informații rezultate din diversele sale activități, precum și pe evaluările externe din țară și consultarea diferitelor părți interesate. Raportul de auto-evaluare a fost dezbătut de Consiliul ARACIS, care l-a adoptat și l-a însărcinat pe Președintele Consiliului ARACIS să îl înainteze către EUA ca documentare a evaluării externe a ARACIS.

Raportul de auto-evaluare este structurat în trei părți.

În partea întâia, sunt prezentate rolurile și funcțiile Agenției, în contextul atât al istoriei asigurării calității și acreditării, cât și al dezvoltării învățământului superior în România. În partea a doua, sunt analizate funcțiile ARACIS, cu referire la

standardele și liniile directoare europene. În final, este prezentat un sumar al problemelor și al provocărilor auto-percepute.

Este important să subliniem încă odată că întregul proces de evaluare internă și externă este considerat de Consiliul ARACIS ca un exercițiu de învățare, care să contribuie la îmbunătățirea în continuare atât a capacităților instituționale ale ARACIS, cât și a serviciilor oferite instituțiilor românești de învățământ superior, în cadrul Zonei Europene a Învățământului Superior în curs de formare.

Partea I: ARACIS în context

Pornind de la ipoteza că atât rezultatele, cât și așteptările sunt dependente de context, o prezentare a evoluției sistemului românesc de asigurare a calității și acreditării în sistemul învățământului superior poate oferi o înțelegere mai clară privind unele opțiuni și provocări cu care se confruntă ARACIS în prezent.

I.1. ARACIS și baza sa legală

Agenția Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior este cunoscut sub acronimul românesc ARACIS. Aceasta a început să funcționeze în 2005, în baza prevederilor legale ale **Ordonanței de Urgență a Guvernului no. 75/2005 privind Asigurarea calității în Educație**. În 2006 unele prevederi ale **Ordonanței** au fost modificate de către Parlament, iar Ordonanța a fost adoptată în forma sa finală și a devenit **Lege** (a se vedea Anexa 3 - www.aracis.ro/uploads/annex3). **Legea** (denumită astfel în continuare în text) conține prevederi privind asigurarea calității în educație în ansamblul său, în același timp referindu-se în mod specific la asigurarea calității și acreditarea în învățământul superior. Intru-cât **Legea** a fost adoptată mai târziu decât **Standardele și Liniile Directoare pentru asigurarea calității în zona europeană a învățământului superior**, adoptată de miniștrii responsabili pentru învățământul superior din țările Bologna (Bergen 2005), prevederile legale ale acesteia fie includ, fie sunt în totală conformitate cu majoritatea, dacă nu cu toate, principiilor și standardelor care sunt în prezent în vigoare în Europa. În cele ce urmează, se face referire la prevederile legale ale Legii și la rădăcinile sale istorice,

pentru a contura unele din dimensiunile contextului legal și istoric ale activităților actuale ale la ARACIS.

1. În primul rând, asigurarea calității este centrată preponderent pe rezultatele învățării. Art. 7 al Legii menționează că „asigurarea calității în educație este centrată preponderent pe rezultatele învățării”, care sunt exprimate prin „cunoștințe, competențe, valori și atitudini care se obțin prin parcurgerea și finalizarea unui nivel de învățământ sau program de studii”. Această prevedere este cu atât mai importantă cu cât a dat naștere unei schimbări de accent și de abordare în procedurile și mecanismele de asigurare a calității și de acreditare, de la concentrarea anterioară pe input-urile educaționale la rezultatele învățării. În măsura în care procesele au evoluat de la adoptarea Legii, această schimbare de accent s-a dovedit a fi mai dificilă decât ne așteptam. Aceasta se datorează în principal istoriei asigurării calității și acreditării în România, precum și modului în care a evoluat învățământul superior.

La începutul anilor 1990, proliferarea inițiativelor private în crearea de instituții de educație s-a produs pe fondul unui vid legislativ. În perioada 1990 – 1992 au fost create peste 10 unități private de învățământ superior, pe baza prevederilor unui decret de stat din perioada de început a perioadei post-comuniste, care permitea crearea de societăți comerciale private. Noii întreprinzători academici au considerat că și serviciile de educație superioară pot fi subiect al unor tranzacții într-o piață emergentă, în care cererea de educație superioară era într-adevăr foarte mare. Asemenea întreprinzători considerau că furnizarea serviciilor cerute prin crearea unei societăți comerciale era un răspuns al pieței acceptabil. Cu toate acestea, majoritatea cadrelor didactice și chiar publicul general nu erau mulțumiți cu instituții de educație care funcționau ca societăți comerciale. Dar cererea de educație superioară depășea cu mult capacitățile de absorbție ale universităților de stat existente la acea dată, care la rândul lor dovedeau inerție față de noul mediu economic în formare. Instituțiile private au profitat de această situație și s-au bazat în principal pe acele cadre didactice din universitățile de stat care se confruntau cu efectele inflației ridicate și salariilor mici din sectorul public. Principala preocupare a întreprinzătorilor de educație privată din acea vreme era să asigure locațiile de bază pentru amenajările de învățământ și să încaseze taxe de înscriere care să aducă profit privat. În aceste circumstanțe, a crescut

presiunea publică pentru oferta, asigurarea și îmbunătățirea în fapt a infrastructurii instituționale de bază, necesare pentru o instituție de educație superioară. Cu sprijinul Băncii Mondiale, care în acea vreme a pregătit premisele pentru un împrumut acordat învățământului superior, autoritățile publice au elaborat un proiect de lege privind acreditarea instituțiilor de învățământ superior și recunoașterea acreditării. Această Lege a fost adoptată în 1993 și a împuternicit Consiliul Național de Evaluare Academică și Acreditare (CNEEA) să acorde autorizații provizorii (licențe) și apoi să acrediteze instituțiile de învățământ superior. Aproape toate standardele luate în considerare în aceste procese au fost de tipul input (de ex. cadre didactice, spații de învățare, facilități de învățare, bibliotecă, proiectarea curriculei etc.), acestea fiind formulate în formă cantitativă (de ex. câte cadre didactice, pentru câți studenți? câte volume în biblioteci? câte ore de predare prin contact pe săptămână? care este încărcarea de predare pe un cadru didactic? etc.). Inițial, instituțiile de învățământ superior (IIS) au avut o puternică reacție de respingere față de prevederile legale din 1993, acuzând autoritățile publice de încercarea de a împiedica inițiativa privată și întreprinzătorii academici din motive ideologice. Ulterior ei au descoperit diferite căi de a se conforma standardelor de input și într-o perioadă de circa zece ani au fost acreditate peste 20 de IIS private și 10 publice (a se vedea Anexa 4 - www.aracis.ro/uploads/annex4).

A apărut astfel o cultură de conformare superficială cu standardele de început și penetrare, prin care se ignorau în mod constant **procesele** instituționale de producere a tot mai mulți absolvenți și care au amânat foarte mult preocupările privind rezultatele învățării, înrădăcinându-se puternic în sistemul și instituțiile de învățământ superior. Această cultură de conformare cu input-urile este încă funcțional și astăzi și cere, prin urmare, explicații suplimentare. Ea a evoluat pe o perioadă de peste zece ani și în timpul unor transformări majore în învățământul superior. Diversificarea instituțională a axei public/privat a fost însoțită de multiplicarea programelor de studii și „specializări” în domeniile științei, care erau în competiție prin orientarea lor îngustă și în același timp foarte diversificată. În plus, autoritățile din aproape toate orașele mari ale țării doreau să aibă o „universitate” publică, alături de o instituție privată de învățământ superior. Dezbaterile privind autonomia universitară, un subiect sensibil într-o societate post-comunistă, a adus în atenție și ideea conform căreia orice interferență „externă”, inclusiv tot ce este legat de asigurarea calității și acreditare,

este o încercare de a încălca și limita autonomia instituțională. CNEAA a rezistat unor asemenea presiuni, datorită și sprijinului Parlamentului, sub auspiciile căruia CNEAA funcționa în acea vreme. Dar mai presus de toate, prin cultura de conformare cu cerințele și indicatorii standardelor de input s-a ajuns la un număr foarte mare de licențieri (autorizări) și acreditări de programe de studii și instituții (atunci universități). Foarte puține cereri au fost respinse (sub 5%), deoarece fiecare întreprinzător academic a sporit numărul studenților (în contextul unic cereri mari pentru educație superioară) prin taxe de școlarizare reduse, sporind astfel accesul, investind numai în salariile cadrelor didactice, fără prea multă preocupare pentru importante amenajări de învățare. În perioada anilor 1990, majoritatea spațiilor de predare era închiriată la prețuri reduse, bibliotecile publice existente erau folosite și ca biblioteci de educație, iar echipamente de laborator sau cercetare nu au fost nici procurate sau nici nu erau foarte necesare pentru studiile din domeniul legislației, economiei sau altor științe sociale și umaniste, acestea fiind cele dominante la acea vreme. Rezultatul cheie principal al programelor de studii era reproducerea cognitivă.

Noua **Lege** din 2005 a fost elaborată pentru a schimba fundamental această paradigmă bine împământenită de extindere a învățământului superior. Prin urmare nu este surprinzător faptul că procesul de implementare a prevederilor acestei noi **Legi** a întâmpinat o puternică rezistență. Pe de o parte, peste 100 de programe de studii care primiseră licență (autorizație provizorie) prin aplicarea standardelor și criteriilor de input anterioare, trebuiau acreditate de către ARACIS, întrucât nu reușiseră să fie acreditate în timpul funcționării CNEAA. Fiind gândite la origine să se conformeze cu specificațiile de input ale CNEAA, acestea trebuiau dintr-odată să se conformeze noilor abordări introduse de noua **Lege**. Rezistența inițiatorilor unor asemenea programe de studii era firească, iar aceștia au început să facă lobby la autorități. Timp de aproape un an întreg, implementarea noii **Legi** a fost blocată de mecanisme de procedură. Astfel, pe de altă parte, contradicția dintre abordările vechi și cele noi era serios susținută atât de opozanții, cât și de promotorii noii **Legi**. Promotorii afirmau că deși standardele și indicatorii de input sunt importanți, ceea ce contează cel mai mult sunt procesele de activare a acestora, în vederea producerii de rezultate de învățare și competențe care să fie specifice unei anumite calificări. De aici nevoia de concentrare pe rezultatele învățării; cu alte cuvinte, pe acele rezultate ale proceselor academice care sunt în desfășurare și a căror calitate este asigurată instituțional într-o

universitate. Opozanții acestei abordări au adoptat implicit sau explicit punctul de vedere conform căruia la evaluarea input-urilor care sunt asigurate calitativ, se presupune în mod automat că rezultatele învățării realizate au calitate. Această contradicție mai funcționează și în prezent și se reflectă în unii indicatori de performanță propuși prin Metodologia ARACUS și în modul în care funcționează cultura conciliantă în sistemul de asigurare a calității.

2. Schimbarea în procedurile de asigurare a calității stipulate de noua **Lege** din 2005 este, de asemenea, de tip holistic. Cu alte cuvinte, **Legea** acoperă în mod comprehensiv toate nivelurile de educație. Anterior, multe cadre didactice s-au plâns că în învățământul primar și îndeosebi în cel secundar calitatea învățării este atât de redusă, încât le este greu să realizeze standarde ridicate în învățământul superior. Nemulțumirea a mers mai departe spunând că se investește prea mult timp în programe de remediere a fundațiilor, pentru a-i aduce pe studenți la un nivel corespunzător pentru succesul învățământului superior. Opțiunea Legii a fost aceea de a preveni susținerea în continuare a unui asemenea punct de vedere. Pentru a avea o abordare unitară și comprehensivă a calității, **Legea** stipulează un cadru general, care este valabil atât pentru educația pre-universitară, cât și pentru cea universitară. Celor două niveluri de bază ale învățământului le vor corespunde două agenții, care vor trebui să coopereze strâns, ceea ce și fac prin schimburi de informații și conlucrare la metodologiile care sunt complementare. Abordarea generală a asigurării calității se bazează pe aceleași mecanisme și standarde generale, cu accent pe rezultatele învățării, iar cadrul general de calificări naționale (care va fi disponibil în curând) va oferi ierarhia calificărilor și va ilustra căile învățării progresive. ARACIS se poate astfel concentra pe asigurarea calității în învățământul superior, luând în considerare în același timp progresele prezentate de ARACIP, Agenția română care răspunde de asigurarea calității în învățământul pre-universitar.

3. **Legea** descrie distincția și complementaritatea asigurării calității și acreditării. Cadrul cuprinzător este cel al asigurării calității, în măsura în care procedurile și standardele se referă în principal la modalitățile în care este asigurată calitatea într-un program de studiu și sau într-un IIS. Acreditarea se consideră a fi parte a procedurii de asigurare a calității, care decurge din autorizarea provizorie, în vederea asigurării treptate a conformității cu cerințele minime de creștere a calității. În timp ce atât noile

programe de studii și noile IIS pot fi acreditate dacă corespund standardelor minime de calitate, IIS care sunt deja acreditate trebuie să dispună de procese specifice de asigurare a calității pentru a demonstra: (a) *capacitatea instituțională* de a organiza și oferi servicii de învățământ superior; (b) *eficacitatea educațională* în mobilizarea resurselor necesare pentru generarea de rezultate de învățare așteptate; și (c) *managementul calității* în cadrul instituției (Art. 10 din **Lege**). Implicațiile sunt duble. Pe de o parte, numai IIS și/sau programe de studii nou inițiate sunt supuse autorizării provizorii și acreditării. Pe de altă parte, IIS deja acreditate sunt supuse: (a) propriului lor management al calității și mecanismelor și structurilor de îmbunătățire; (b) evaluarea externă periodică (la fiecare 5 ani) a calității. Dacă un IIS acreditat nu reușește să demonstreze că activitățile sale corespund standardelor minime și indicatorilor de performanță minimi, după cum prevede Legea, instituției i se acordă un an pentru a face corecțiile necesare și așteptate. Dacă acea IIS nu procedează la realizarea îmbunătățirilor necesare, ARACIS formulează o propunere de suspendare a acreditării pe care o înaintează Ministerului Educației pentru urmărire. La nevoie, Guvernul propune Parlamentului ca universitatea să fie forțată să-și înceteze funcționarea, prin adoptarea unei legi corespunzătoare în materie.

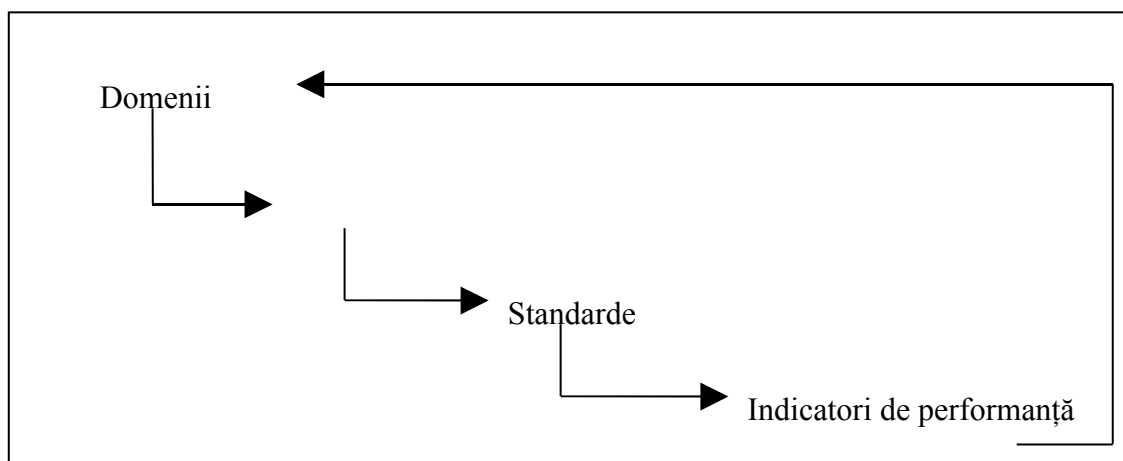
4. Tinând seama de prevederile **Legii**, îndeosebi cele referitoare la standardele și indicatorii de performanță, precum și la evaluarea internă și externă, ARACIS trebuia să elaboreze *Metodologia asigurării calității în învățământul superior* pentru a fi adoptat de Guvern. Prima *Metodologie* care a urmat noilor prevederi legale a intrat în vigoare în 2006 și a fost supus unui proces de experimentare în 11 universități acreditate nominalizate de Ministerul Educației și care au acceptat voluntar să facă parte din procesul de pilotare. Raportul de monitorizare menționat mai sus (Anexa 1) s-a concentrat îndeosebi pe procesul de pilotare a *Metodologiei* și a condus la elaborarea și adoptarea unei noi *Metodologii*, care este în vigoare în prezent (Anexa 5 - www.aracis.ro/uploads/annex5). *Metodologia* este completată cu o serie de Ghiduri (Anexa 6 - www.aracis.ro/uploads/annex6) pentru utilizatori (de ex. auto-evaluarea, evaluarea externă etc.), pentru a facilita munca acestora și a stabili complementaritatea dintre abordarea ARACIS și cea a IIS. Există, *inter alia*, două probleme de interes specific abordate de *Metodologie*: una referitoare la standardele de calitate și cealaltă la cultura de calitate a instituției. Să ne oprim asupra primei probleme.

Legea identifică (Art. 10) domeniile și criteriile de asigurare a calității după cum urmează:

Domenii	Criterii
A. Capacitatea instituțională	(a) structurile instituționale, administrative și manageriale (b) Baza materială (c) Resursele umane
B. Eficacitatea educațională	(a) conținutul programelor de studii (b) rezultatele învățării (c) activitatea de cercetare (d) activitatea financiară
C. Managementul calității	(a) strategii și proceduri pentru asigurarea calității (b) proceduri pentru inițierea, monitorizarea și revizuirea programelor (c) proceduri obiective și transparente de evaluare a rezultatelor învățării (d) proceduri de evaluare periodică a calității corpului profesoral (e) accesibilitatea resurselor adecvate învățării (f) baza de date pentru asigurarea internă a calității (g) transparența informațiilor privind instituția (h) funcționalitatea structurilor de asigurare a calității

Fiecare criteriu al domeniului corespunde unui set de standarde și fiecărui standard un set de indicatori de performanță. În timp ce standardele sunt afirmații menite să operaționalizeze criteriul, fiecărui standard îi corespunde un set de indicatori de performanță.

Figura 1. Succesiunea referințelor pentru asigurarea calității

Indicatorii de performanță sunt astfel formulați, încât să permită IIS să cunoască care este cerința minimă așteptată într-un anumit domeniu și să proiecteze rezultate și performanțe mai ridicate dincolo de acest nivel. Succesiunea referințelor pentru asigurarea calității este de asemenea astfel definită încât să ofere un cadru instituțional pentru dezvoltarea culturii calității bazate pe dovezi. Această cultură a evidențelor va trebui să includă o bază de date, structurată conform succesiunii prezentate mai sus (Figura 1), precum și documente suplimentare privind politica instituțională de asigurare a calității. O asemenea bază de date și documentele suplimentare vor spori transparența informațiilor oferite studenților și publicului și vor sta mărturie a creșterii calității în IIS. Acestea vor putea, de asemenea, elimina nevoia unor rapoarte inutile de lungi privind asigurarea instituțională a calității și vor permite dezbateri interne substanțiale și rapoarte de auto-evaluare.

5. Dezvoltarea unei culturi instituționale a calității este o prevedere cheie a **Legii**. În prezent se desfășoară o dezbateră aprinsă în acest sens și au apărut până acum două abordări. Una din abordări consideră că succesiunea referințelor (Figura 1) și în special indicatorii de performanță oferă oportunități pentru birocratizarea asigurării calității. Cealaltă abordare pune accentul pe necesitatea dezvoltării la nivel instituțional a unei culturi a probelor privind calitatea, informând astfel în mod corect

părțile interesate cu privire la starea calității. Problema cheie a dezbaterii se referă la legătura sau lipsa legăturii dintre structurile instituționale care se ocupă de calitate, precum și practicile instituționale și valorile care corespund acestora. Cele două pot fi strâns legate, după cum se întâmplă în alte IIS bine dezvoltate, dar pot fi și despărțite una de alta. Cu alte cuvinte, o IIS poate dispune de structuri corespunzătoare care funcționează birocratic, fără însă a pune accentul necesar pe creșterea calității. Pe măsură ce dezbaterea continuă și noua **Lege** este încă la începutul implementării sale, contextul actual al muncii ARACIS afectează puternic atât activitățile prezente, cât și sarcinile viitoare.

6. O altă problemă contextuală, care prezintă interes pentru înțelegerea abordărilor ARACIS, este legată de prevederile Art. 33 al **Legii**. Conform acestui articol, o IIS sau un program de studiu pot fi acreditate numai de către ARACIS, dar o evaluare periodică a calității poate fi efectuată de o altă agenție de asigurare a calității, din România sau din afara țării. Această prevedere este legată de Registrul European al Agențiilor de Asigurare a Calității, permițând astfel oricărei agenții incluse în Registrul să facă evaluarea externă a calității academice a IIS românești. Totuși, două fundații legate de universități private acreditate din România, au creat agenții de evaluare a calității și fac un lobby energic pentru a obține recunoaștere oficială de către autoritățile române, pentru – după cum afirmă – „a desființa monopolul intern al ARACIS în domeniul asigurării calității și acreditării”. Discuțiile legate de această problemă continuă de ceva vreme și se află în centrul de interes al unor organisme, îndeosebi, dar nu exclusiv, al unor universități private. În virtutea statutului său, ARACIS nu are un cuvânt oficial de spus în această materie. Este de competența autorităților publice să decidă în această problemă, luând în considerare atât evoluțiile interne, cât și cele europene. Totuși, dacă ne gândim la Registrul European care apare, o IIS român poate invita orice agenție inclusă în acesta să efectueze o evaluare externă a calității, iar ARACIS va trebui să-și dovedească capacitățile competiționale într-un context european mai larg. Pentru ARACIS Zona Europeană de Invățământ Superior care apare și Registrul creează un context cu provocări specifice și cadrul său european este referința cheie pentru viitorul său imediat.

7. **Legea** stipulează în Art. 20 că ARACIS moștenește toate drepturile și obligațiile contractuale ale fostului CNEAA, precum și infrastructura tehnică a acestuia,

personalul și bazele de date. În virtutea acestei prevederi, ARACIS poartă moștenirea atât a realizărilor CNEAA, cât și a lipsurilor sale. CNEAA a reușit în condiții dificile să instaureze starea de drept în sistemul învățământului superior la începutul anilor 1990, care era puternic afectat de o diversificare instituțională necontrolată în cadrul pieței emergente a învățământului superior. Abordările CNEAA, bazate pe indicatori de input, sunt considerate în prezent ca fiind cele, care au generat pe perioada funcționării lor, o scădere a calității și o reducere a încrederii părților interesate în extinderea structurilor de învățământ superior, în special în calificările date de noile IIS acreditate. În acest context, activitățile ARACIS trebuie să aibă atât caracter reparator, cât și de perspectivă. ARACIS se găsește în situația de a purta moștenirea CNEAA, în același timp distanțându-se constant, în tot ce plănuiește și realizează, de această moștenire. Când ARACIS promovează noi abordări, așa cum trebuie s-o facă, este încă evidentă rezistența culturală moștenită din practicile anterioare ale CNEAA. Astfel, problema cheie pentru ARACIS este cea de de-contextualizare a moștenirii culturale, pentru a permite implementarea de noi abordări ale asigurării calității și ale unui nou context.

1.2. ARACIS în cadrul sistemului de învățământ superior

Din 1990, sistemul românesc de învățământ superior a trecut prin trei etape. Prima etapă a fost cea de distanțare a sistemului și a IIS de trecutul lor comunist. Problemele cheie ale perioadei 1990-1995 au fost legate în primul rând de desființarea organizațiilor de partid în IIS, iar apoi reconstruirea curriculelor, afirmarea autonomiei universitare și a libertății academice și a sporirii numărului de studenți. Tot în această perioadă întreprinzătorii academici au creat noi IIS private și publice, astfel că cererea crescândă pentru învățământul superior a fost însoțită de o ofertă instituțională în creștere, îndeosebi în domeniile drept, social și științe politice și umaniste. Accentul reformei legislative la începutul perioadei de tranziție a fost pus pe abrogarea tuturor acelor prevederi legislative care erau considerate a fi de tip comunist, urmat în 1993 de adoptarea unei legi privind acreditarea, iar în final în 1995 de instituirea unei noi baze legislative a învățământului. Acest cadru legal din 1995 este încă în vigoare, deși unele din prevederile sale au fost tratat schimbate și/sau completate cu unele noi, îndeosebi în 2004 când principiile, obiectivele și structurile

de la Bologna au fost promovate în mod legal. Cea de a doua etapă corespunde perioadei dintre 1996 și 2004, când sistemul s-a extins cantitativ într-o măsură ne mai întâlnită anterior, atât în ceea ce privește numărul IIS, cât și al studenților. Structura predominantă a sistemului a făcut ca rolul ministerului educației de formulare a politicii să fie în principal unul îndrumare, iar organismele intermediare, precum Consiliul de Finanțare, Consiliul Academic pentru Cercetare, CNEAA, Consiliul Rectorilor și Atestarea Personalului Academic au început să activeze ca organisme ministeriale consultative, compuse din cadre didactice și alți reprezentanți ai universităților și angajaților.

Finanțarea publică a învățământului superior a fost schimbată, prin introducerea unui sistem bazat pe o formulă, care avea drept reper studentul și făcea distincție între finanțarea de bază (de ex. cheltuieli curente) și finanțarea complementară (de ex. investiții de capital și probleme de calitate de bază). În pofida acestor schimbări, care au înlocuit finanțarea discreționară anterioară cu una mai realistă bazată pe alocarea unei sume globale echivalent-student și pe responsabilitatea instituțională în ceea ce privește rezultatele (absolvenți), învățământul superior a fost mai degrabă sub-finanțat. Un împrumut al Băncii Mondiale (1995-1999) a compensat această sub-finanțare, dar acesta era departe de investițiile atât de necesare, în special într-o perioadă de extindere cantitativă. Trebuiau identificate noi măsuri compensatorii pentru sub-finanțarea publică a IIS de stat și, la sfârșitul anilor 1990, IIS publice li s-a permis înscrierea atât a unor studenți subvenționați din bani publici, cât și a celor plătitori de taxe. A sporit competiția între IIS publice și private și a apărut o piață a învățământului superior. Cu toate acestea, în pofida competiției crescânde, cererea depășește oferta, iar aspectele de calitate academică nu erau încă pe agendele instituționale. Problema cheie era numai acreditarea, văzută ca un proces bazat numai pe input-uri de învățământ superior. Intru-cât conformarea la input-uri devenea o sarcină simplă, numărul de IIS private și publice a crescut de patru ori în perioada dintre 1990 și 2000, atingând un nivel de 126 IIS în 2000, din care 59 erau publice și 67 private. Cea de a treia etapă corespunde perioadei de după 2000. În timp ce numărul de studenți a continuat să crească, numărul IIS a început să scadă, în principal pentru că unele IIS, în fapt foarte puține IIS; au hotărât să se unească sau să-și înceteze funcționarea (Tabel 1).

Principiile de la Bologna (Tabelele 1, 2 și 3) au fost promovate legal începând din 2004, astfel că în 2008 va absolvi prima generație de studenți Bologna cu grad de licență. Anumite probleme critice sunt încă în lucru în sistemele de învățământ superior, iar două din acestea pot fi relevante pentru a înțelege unele din provocările cu care se confruntă ARACIS.

În primul rând, este important de subliniat că extinderea instituțională este însoțită de o uniformitate a declarațiilor de misiune. Toate IIS sunt universități și toate universitățile sunt instituții de predare și cercetare, deși rezultatele lor de învățare sau cercetare diferă substanțial. Nici o IIS nu se identifică numai prin deservirea unei regiuni sau comunități, în schimb își afirmă vocația națională și chiar europeană, deși cel puțin unele din ele ar servi mai bine cerințele locale. În procesul abordării unei evaluări externe a calității bazate pe rezultate și pe calitate ca „potrivire cu scopul”, asemenea declarații de misiune pot indica o discrepanță între „supralicitare” și „rezultate”. ARACIS este încă în faza inițială de punere în aplicare a evaluărilor sale externe bazate pe rezultate, având drept rezultat unele consecințe nepopulare.

În al doilea rând, uniformitatea declarațiilor instituționale de misiune este însoțită sau chiar încurajată de uniformitatea formulei actuale de finanțare publică și angajare de personal. Criteriile de calitate pentru diferențierea finanțarea complementară reprezintă numai 10-20%, în timp ce 80-90% a finanțării instituționale de bază este legat de criterii de input. Angajarea personalului oferă puține oportunități pentru tinerele cadre didactice din afara unui anumit aranjament instituțional și se practică o politică clientelară. Când sunt promovate stimulente de tipul creșterea calității și o largă deschidere spre noi venituri, o retorică zgomotoasă centrată pe competiție și performanțe ridicate se substituie rezultatelor bazate pe dovezi. Calitatea este foarte prețuită, dar demonstrarea și mai ales atingerea ei este relativ departe de realitate. În acest context, ARACIS trebuie să aducă în prim plan aspectele de calitate relevante, dar contextul poate fi într-adevăr o provocare pentru cei a căror etică academică nu este suficient dedicată calității efective ridicate/competitive.

În sfârșit, trebuie menționat „cadrul național de calificare”, care deși este în curs de desfășurare, nu a fost încă finalizat. Iar când acesta va fi finalizat, perioada de învățare pentru a-l face funcțional în ceea ce privește proiectarea și implementarea curriculum

va necesita un timp oarecare. Modul în care acest proces va afecta managementul calității și evaluarea instituțională și munca de evaluare este o problemă provocatoare care trebuie abordată.

Învățământul superior în România este un bun public și trebuie să contribuie la creșterea relevanței sale ca trust public. Aceasta este legată de progresul persoanelor și al societății în ansamblu în cadrul Uniunii Europene. Învățământul superior promovează valorile descoperirii și învățării prin cercetare, predare și activitate creatoare. Prin oferta de programe educaționale, IIS contribuie la pregătirea absolvenților pentru viața productivă și activă, ca cetățeni și membri ai societății. Procesele de asigurare a calității și acreditarea trebuie să promoveze și să afirme în continuare acest rol al învățământului superior, să ofere garanția pentru publicul larg și în special pentru studenți și angajați că IIS își ridică permanent calitatea și justifică încrederea și sprijinul public. Acest lucru este și mai important dacă ținem seama de anumite schimbări recente în învățământul superior, care se cer abordate de către ARACIS în preocupările sale de asigurare a calității și de acreditare:

- Așteptări sporite față de performanța absolvenților, dat fiind faptul că în economie operează noi companii naționale și multinaționale și se acordă o atenție sporită dovezilor de învățare a studenților sub forma rezultatelor și competențelor.
- Europeanizarea și globalizarea crescânde în învățământul superior, o competiție academică crescândă și o centrare sporită pe diversitatea studenților și cerințelor de învățare ale acestora.
- Dezvoltarea învățământului la distanță, online și distribuită în cadrul universităților tradiționale.
- Extinderea studiilor post-universitare la nivel de Master și Doctor și cerința de proceduri specifice de asigurare a calității și acreditării acestora.

Prezentarea contextului legal și instituțional al muncii ARACIS ne-a condus la identificarea unor provocări care ne stau în față. Contextul nu este, însă, numai un subiect de contemplare. Pentru ARACIS abordarea cheie este aceea de a lua în considerare contextul dat și ca un **context în schimbare**, schimbările fiind provocate chiar de ARACIS, fie intenționat, fie neintenționat. Punctul de vedere adoptat aici este

acela că ARACIS este și trebuie să fie o agenție care învață și care urmărește îndeaproape contextele existente, țintind totodată și la schimbarea acestora.

Partea II: ARACIS și Standardele Europene de calitate

După cum s-a menționat mai sus, s-au schimbat multe în învățământul superior de la crearea CNEAA în 1993, iar ARACIS trebuie să abordeze aceste schimbări, ținând seama în același timp de recente evoluții în standardele și procedurile de asigurare a calității pe scena globală și îndeosebi cea europeană. Sub acest din urmă aspect, este deosebit de relevant faptul că adoptarea în 2005 a **Standardelor și Liniilor Directoare pentru Asigurarea calității în Zona Invățământului Superior** de către miniștrii responsabili pentru învățământul superior în țările membre Bologna a adus în atenție „dimensiunea europeană a asigurării calității”.

Deși ARACIS nu are o lungă istorie proprie, există două elemente care compensează aceasta. În primul rând, agenția se bazează pe experiențele CNEAA, dintre care unele pot servi ca bază, iar altele trebuie respinse sau chiar combătute activ. În al doilea rând, și mai important, este cadrul oferit de Standardele și Liniile Directoare Europene, care au constituit documentul de referință pentru **Lege** și care au fost promovate activ și urmărite de ARACIS în contextul sistemului românesc al învățământului superior. Funcțiunile și practicile ARACIS corespund Standardelor și Liniilor Directoare Europene și în cele ce urmează evaluarea eficienței îndeplinirii de către ARACIS a funcțiilor este subsumată standardelor europene relevante.

II.1. Standard 3.1: Folosirea procedurilor externe de asigurare a calității în învățământul superior

Procedurile și procesele elaborate de ARACIS pentru asigurarea externă a calității se diferențiază pe trei axe (Figura 2).

Prima este de tip vertical și face diferențierea între *licență* (echivalentă cu Bachelor's degree) și diplomele de Master și Doctor, atunci când se face referire la programele de studiu, asigurarea calității și acreditare. În timp ce standardele, ca declarații de

referință, sunt aceleași, indicatorii de performanță care le corespund variază de la un tip de calificare la altul, fiind astfel *specific* pentru licență, masterat și doctorat.

Cel de a doua axă face diferențierea între asigurarea calității și acreditare, în ceea ce privește scopul procesului de evaluare externă. În timp ce acreditarea este considerată ca un caz particular al asigurării calității, cele două au și aspecte specifice. În procesul de acreditare evaluarea externă trebuie să certifice conformarea unei instituții sau a unui program de studiu cu *indicatori minimali de performanță predefiniți* și se finalizează cu judecata finală binară „da/nu”, prin care se acordă sau nu dreptul de funcționare a unei IIS sau a unui program de studiu. În procesul de asigurare a calității, evaluarea externă are drept scop principal să ia ca elemente de referință standardele și indicatorii de calitate pe care o IIS le consideră potrivite pentru misiunea și scopurile sale, oferind un feedback extern pentru dezvoltarea și îmbunătățirea în continuare a calității sale instituționale.

Cea de a treia axă face diferențierea între IIS și programele de studii acreditate și cele ne-acreditate. Ori de câte ori un furnizor intenționează să creeze o nouă IIS sau un program de studiu care corespunde unei anumite calificări, acel furnizor este supus unui proces de evaluare externă pentru a fi autorizat provizoriu și apoi acreditat. Ori de câte ori o IIS a fost deja acreditată, managementul calității sale și calitatea produsă sunt supuse unei evaluări externe periodice (la fiecare cinci ani). Evaluarea externă a unei IIS acreditate se poate referi și la funcționarea a circa 20% din programele de studii care au fost deja acreditate, selectate de IIS și ARACIS. Dar elementul de referință cheie al evaluării externe este IIS acreditată în ansamblu, programele de studii fiind alese doar drept cazuri ilustrative.

Figura 2: Evaluarea externă și diferențierea sa instituțională

Asigurarea calității	Acreditarea
<ul style="list-style-type: none"> • IIS acreditate 	<ul style="list-style-type: none"> • Noi IIS
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Circa 20% din programele acreditate din cadrul unei IIS acreditate</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Noi programe de studii • Programe de Masterat și Doctorat (noi și vechi)

Consiliul ARACIS a creat un Departament pentru Asigurarea Calității și un Departament pentru Acreditare și a delegat acestor departamente responsabilitatea de a se ocupa cu evaluarea externă a asigurării calității, respectiv a acreditării. Departamentele se sprijină pe comitetele de disciplină selectate de Consiliul ARACIS din Registrul de Evaluatori existent pentru o perioadă de 3 ani, pentru monitorizarea activităților de evaluare externă și raportarea permanentă către Consiliul ARACIS.

Asigurarea calității

Legea a introdus prevederea ca IIS acreditate să fie supuse evaluării externe periodice (la fiecare 5 ani) a mecanismelor instituționale de asigurare a calității. Implicația este aceea că aceste IIS sunt pe deplin responsabile pentru crearea și dezvoltarea acelor capacități instituționale, procese de eficientizare a învățământului și de management al calității care corespund poziției lor specifice în sistemul învățământului superior și unui anumit nivel de responsabilitate față de partenerii lor. ARACIS prin **Metodologia** sa oferă tuturor IIS un cadru de standarde și indicatori de performanță, care trebuie luate ca puncte de referință. Aceasta înseamnă că IIS trebuie:

- să-și definească propriul nivel de performanță pentru fiecare indicator de performanță, în concordanță cu propria lor declarație de misiune;
- să stabilească noi standarde și indicatori de performanță;
- să se compare cu alte IIS din România și din alte părți, stabilind puncte de reper corespunzătoare;
- să informeze studenții, cadrele didactice și public general cu privire la calitatea pe care o oferă;
- să creeze baze de date corespunzătoare standardelor și indicatorilor de performanță.

In perioada de pilotare a **Metodologiei** inițiale, evaluarea externă a scos în evidență anumite aspecte de interes.

In primul rând, există o variație semnificativă de la o instituție la alta în ceea ce privește disponibilitatea datelor și informațiilor, precum și structurarea acestora, pentru a putea constitui probe legate de anumite standarde și indicatori. Calitatea

există, dar demonstrarea sa într-o manieră bine structurată nu a reprezentat până în prezent o problemă instituțională; compararea sa în cadrul instituției între diferitele programe și cu alte instituții se făcea mai ales implicit, fără existența unor informații sistematice. Când solicitau date și informații pentru fundamentarea unei declarații de calitate, evaluatorii externi erau priviți ca fiind foarte inoportuni sau dând dovadă de neîncredere colegială.

Al doilea aspect de interes se referă la faptul că rapoartele de auto-evaluare au fost în mare parte, dacă nu în întregime, redactate în termeni pozitivi, așteptând astfel implicit ca orice evaluare externă să-și însușească acest punct de vedere pozitiv. Sindromul de „cozmetizare” a rapoartelor de auto-evaluare vine adesea în contradicție cu solicitarea unei evaluări externe, pentru fundamentarea auto-evaluării în ceea ce privește judecata bazată pe probe.

În la treilea rând, IIS pilotate tind să răspundă standardelor ARACIS, dar se plâng că indicatorii de performanță sunt prea detaliați, făcând astfel ca atât evaluările interne, cât și cele externe să fie puternic birocratizate și detaliate.

În al patrulea rând, unii evaluatori externi s-au dovedit a fi mai complezenți decât cerea „colegialitatea”. Sensul colegialității se reduce la lipsa criticii, complezență și prietenie. Uneori prestigiul celor evaluați a fost considerat atât de ridicat, încât punctele lor de vedere trebuiau luate de bune în mod automat.

În al cincilea rând, IIS se compară între ele, dar numai implicit și ne-sistematic. Informații privind performanțele altor instituții există foarte puține și nu există practica punctelor de reper.

Luând în considerare aceste aspecte, ARACIS consideră ca fiind importante:

- sporirea numărului de evaluatori externi provenind din alte țări;
- căutarea urgentă a unor mijloace pentru crearea propriei sale baze de date privind standardele și indicatorii și legătura acestora cu bazele de date instituționale corespunzătoare;

- inițierea unui proiect privind reperele calității, pentru a crea un cadru de comparabilitate a IIS naționale cu cele europene;
- crearea de oportunități pentru o mai bună legătură între auto-evaluări și evaluările externe.

O sarcină dificilă în urma unei evaluări externe este aceea de a formula judecata finală cu privire la încrederea externă în calitatea instituțională. **Metodologia** a propus trei niveluri de încredere: *ridicat, mediu și lipsă de încredere*. Asemenea niveluri s-au dovedit a nu fi suficient de discriminatorii, eliminând prea multe nuanțe și variații. Aceasta derivă din diferitele forme și valori pe care le poate avea calitatea când se ia în considerare instituția în întregul ei, dar variațiile sunt semnificative când în cadru se introduc programele de studii. Adevărul este că nici programele de studii din universitățile tradiționale, nici aceste universități nu fuseseră anterior evaluate extern, iar evaluările externe au scos în evidență că procesele interne de asigurare a calității nu funcționează cum se credea sau era de așteptat. Concentrându-ne pe evaluarea externă a asigurării calității IIS și a unor programe de studii, s-a dovedit că asigurarea internă a calității nu funcționează cum se credea sau trebuia. Consiliul ARACIS a decis să lărgească scara treptelor de încredere. Ori de câte ori evaluarea finală arată că o IIS este sub nivelul cel mai ridicat al deplinei încrederi, acele programe de studii ale instituției care se confruntă cu probleme de calitate trebuie menționate și trebuie aplicată o procedură de urmărire.

În perioada următoare de activitate ARACIS se concentrează tot mai mult pe evaluarea instituțională a calității și mai puțin pe acreditare. Abordarea aspectelor de felul celor menționate mai sus și a altora care pot apărea poate deveni o preocupare continuă. ARACIS își propune să dezvolte două proiecte în perioada 2008-2011, unul care va urmări evaluarea externă a unui set de programe de studii ale tuturor IIS, iar celălalt privind oportunitățile de evaluare a 60% din universitățile acreditate.

Acreditarea

Cel mai răspândit sens dat asigurării calității în România, datorat istoriei recente a CNEAA, este legat de acreditare. Acreditarea instituțională și de programe a fost într-adevăr una din funcțiunile principale ale CNEAA (Anexa 7 - www.aracis.ro/uploads/annex7). ARACIS trebuie să continue acreditarea unor programe rămase din acea perioadă, în conformitate cu dispozițiile tranzitorii ale **Legii**, în același timp acreditând și noi programe, îndeosebi cele de tip frecvență completă și on-line, precum și programe de învățare pentru Masterat și pentru predare (Anexa 8 - www.aracis.ro/uploads/annex8). Departamentul de Acreditare al Consiliului ARACIS se ocupă de acreditare.

Indicatorii de acreditare sunt mult mai detaliați și mai orientați cantitativ, decât cei specifici asigurării calității. O evaluare externă legată de acreditare este, din această cauză, oarecum diferită de cea legată de asigurarea calității. Această situație necesită unele explicații.

- i) În primul rând, există o cauză istorică. Era un punct de vedere larg împărtășit că indicatorii folosiți anterior pentru acreditarea instituțională și de programe trebuie perfecționați, precum și că unii dintre aceștia trebuie transferați în noul context pentru a asigura continuitatea.
- ii) În al doilea rând, majoritatea indicatorilor trebuie să fie cantitativi și să se refere pe larg la input-uri, procese și rezultate, pentru a sprijini în mod clar decizia finală de acreditare. Aceasta va veni în sprijinul ARACIS în rezolvarea deciziilor contestate și va fi în judecarea litigiilor intentate. Întreprinzătorii academici și instituțiile și programele lor continuă să apară, astfel că ARACIS s-a văzut nevoit să pună accentul pe indicatori cantitativi, menținând în același timp interesul pentru noile standarde de bază.
- iii) O nouă categorie de programe care se multiplică sunt de tip on-line și transnaționale. Pentru acestea au fost, de asemenea, formulate indicatori specifici.
- iv) În sfârșit, programele de Master funcționează de o bună bucată de vreme, iar din 2004 s-au înmulțit foarte mult. Totuși, dacă există vreun tip de program care nu funcționează corespunzător, acela este

programul de Masterat. Motivele sunt de ordin instituțional și extern. Pe piața muncii nu există o înțelegere clară a rolului de grad de Master și nu există aproape nici un stimulent financiar dacă ai un asemenea grad. Mulți studenți cu licențe au deja un serviciu și se întorc adesea la masterat în timp ce lucrează. IIS și cadrele didactice nu au reușit încă să proiecteze și implementeze în mod creativ și specific curricula de Masterat. În ceea ce privește acreditarea programelor de Masterat există două puncte de vedere opuse. Unul, instituit legal, consideră că începând cu anul universitar 2008-2009 vor trebui acreditate programele de Masterat de tip Bologna. Acest punct de vedere se bazează pe principiile ciclurilor Bologna și urmărește consolidarea gradului de Master în ceea ce privește calitatea și relevanța pentru piață. Punctul de vedere opus consideră că programele de Master trebuie validate de instituțiile acreditate în virtutea autonomiei lor. Managementul instituțional al calității va îmbunătăți mult programele de Master, iar ARACIS se va ocupa în continuare numai cu evaluarea externă a mecanismelor instituționale de asigurare a calității. În momentul redactării acestui raport, ARACIS a realizat evaluarea externă și acreditarea a circa 150 programe de Master și multe altele (peste 400) așteaptă evaluarea externă. Dacă se va adopta cea din urmă abordare vom avea două tipuri de programe de Master – acreditate și cele care nu necesită acreditare. Cu toate acestea, cei care au trecut prin procesul de acreditare și-au exprimat părerea pozitivă asupra procesului și promovează ideea conform căreia numai prin evaluare externă se poate înțelege mai bine relevanța programului.

- v) În ceea ce privește programele de doctorat, deși și acestea ar trebui acreditate de ARACIS, nu s-au făcut pași în această direcție, hotărârea finală privind programele de Master putându-se aplica și la nivel de doctorat.

Incertitudinea legală legată de programele de cercetare (Masterat și Doctorat) este promovată atât de autorități, cât și de unele cadre didactice din universitățile tradiționale. ARACIS trebuie să facă față incertitudinilor și va trebui să facă mai mult

pentru a influența punctul de vedere conform căreia calitatea în programele de cercetare este o problemă de maximă importanță.

Monitorizarea asigurării calității în învățământul superior

Pot fi identificate trei etape ale procesului de monitorizare a asigurării calității în învățământul superior. Prima etapă este reprezentată de activitatea desfășurată de fostul CNEAA. În perioada 1993-2005, CNEAA s-a concentrat exclusiv asupra procesului de acreditare, neglijând AC la nivel de program de studiu și instituțional pentru universitățile care existau înainte de 1989. Această abordare a generat o separare între universitățile tradiționale, ai căror membrii au acționat ca evaluatori externi, și programele și instituțiile nou acreditate, care au fost de asemenea monitorizate și după acreditare. Problema principală cu această abordare este reprezentată de faptul că universitățile tradiționale nu fuseseră niciodată supuse unei evaluări externe, cu excepția a 2 universități care au solicitat voluntar să fie evaluate de EUA (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca și Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara) sau de alte agenții (Academia de Studii Economice din București). A doua etapă a fost inițiată în 2005 prin adoptarea noii **Legi** cu privire la AC, care face distincție între AC și acreditare și care stipulează că orice IIS trebuie să se supună periodic unei evaluări externe. În perioada de pilotare a **Metodologiei cu privire la AC**, 8 din cele 11 instituții de învățământ superior erau universități tradiționale, care nu fuseseră niciodată evaluate extern. Toate aceste universități au afirmat că exercițiul a fost foarte util, ajutându-le să identifice atât punctele forte, cât și pe cele slabe și să aibă o abordare mai lucidă asupra dezvoltării lor viitoare. În această a doua etapă s-a ajuns de asemenea la concluzia că separarea indusă în prima etapă poate afecta cooperarea dintre ARACIS și anumite instituții de învățământ superior. Acestea din urmă consideră că mecanismele de asigurare a calității au un caracter exagerat de birocratic atunci când li se cere să colecteze, să proceseze și să ofere dovezi cu privire la starea asigurării calității la nivel intern. Ele presupun că știu cel mai bine cine sunt, în ce stare sunt și ce ar trebui să facă. Cele mai prestigioase universități consideră că există puțini evaluatori externi care se pot ridica la nivelul acestei sarcini. ARACIS se așteaptă ca această separare instituțională istorică să genereze și în viitor tensiuni în procesul de evaluare externă, mai ales ținând cont de

faptul că în etapa a treia (2007-2010) toate IIS trebuie să fie evaluate extern. În cadrul acestei a treia etape, este necesară realizarea primului raport național cu privire la starea asigurării calității în IIS, iar exercițiul de elaborare a standardelor de calitate, prin definirea termenilor de referință pentru indicatorii de performanță, va include de asemenea informații primite de la IIS care operează în Spațiul European de Învățământ Superior. Se consideră că astfel de standarde de calitate vor oferi puncte de referință pentru asigurarea și evaluarea calității la nivel intern și că asigurarea operațională a calității programelor de studii este în primul rând responsabilitatea instituției. ARACIS va oferi standarde de calitate de referință, iar IIS vor asigura programe de studiu de calitate, precum și propriile lor standarde. Pentru a realiza raportul național cu privire la AC în IIS, ARACIS este în prezent implicată în realizarea unui proiect care va fi finanțat prin fonduri structurale primite de la UE. Acest proiect (2008-2011) se va axa pe: (a) stabilirea de standarde de referință; (b) evaluarea externă a peste 60 de universități; (c) cercetări cu privire la percepția studenților, a managementului și a angajaților universităților despre AC în IIS. Prin urmare, acest proiect va oferi pentru prima dată în România posibilitatea de a monitoriza și evalua AC la nivel instituțional într-un mod sistematic și în deplină concordanță cu standardele și recomandările pentru asigurarea externă a calității incluse în Partea a 3-a a Standardelor și Recomandărilor Europene. În rândurile de mai jos, se vor face mai multe referințe cu privire la gradul în care funcțiile principale de asigurare a calității de către ARACIS corespund cu aceste Standarde și Recomandări.

Specificarea standardelor

Legea formulează domeniile de interes și criteriile pentru AC. Cu privire la acestea, **Metodologia** specifică standardele și indicatorii de performanță pentru AC și acreditare. ARACIS și IIS consideră că standardele și indicatorii de performanță (IP): (a) reprezintă puncte de referință pentru managementul calității la nivel instituțional; (b) oferă un cadru pentru colectarea informațiilor, dezvoltarea de baze de date și procesarea informațiilor pe care IIS le pot folosi pentru monitorizarea internă și demonstrarea externă a asigurării calității; (c) oferă referințe în procesul de evaluare externă întreprins de ARACIS. Standardele și IP trebuie să fie corelate în fiecare IIS cu Cadrul Național al Calificărilor (CNC), care urmează să fie finalizat în curând și cu

lista de specializări definită periodic de Guvern. Această abordare este într-o evoluție continuă și se confruntă cu tensiuni. Din păcate, programul dezvoltării convergente și a aprobării lor nu a fost încă bine stabilit. Există pauze de timp între implementarea lor. De exemplu, deoarece CNC nu este încă operațional, iar lista de specializări este constant supusă unor noi modificări, aplicarea standardelor este de asemenea supusă modificărilor în ceea ce privește rezultatele procesului de învățare în domeniul unei anumite calificări. Trebuie să se acorde mai multă atenție necesității unei corelări adecvate și general acceptate a cerințelor specifice simplității și raționalizării, pe de o parte, cu înțelegerea tradițională a universităților și comunităților de prestigiu, pe de altă parte. Un proiect care se va axa pe câteva proiecte pilot pe anumite discipline (inginerie mecanică, legislație, studii de comunicare, studii de IT) și care va fi desfășurat în perioada 2008-2009 poate ajuta la identificarea anumitor puncte de interes pentru un astfel de proces de reconciliere și la testarea unor standarde specifice. Într-o perioadă ulterioară, după cum s-a menționat deja, IP vor fi asociați cu standardele de referință.

Utilizarea procedurilor interne de asigurare a calității (Standard 2.1)

Conform **Legii**, orice IIS are datoria de a institui, sub coordonarea rectorului, o Comisie responsabilă cu AC. ARACIS a tradus în limba română *Standardele și Recomandările Europene* și le-a diseminat către toate IIS, împreună cu **Legea** și cu **Metodologia** ARACIS. IIS au fost invitate de ARACIS să își elaboreze propria metodologie internă de AC, punând accentul pe necesitatea de a construi o bază de date în care să stocheze informații conform cadrului oferit de Standardele și IP ai ARACIS. IIS trebuie de asemenea să implementeze politici și proceduri de AC. Evaluarea externă a AC de către ARACIS se axează pe cele trei domenii la care se referă standardele și IP de ACȘ: capacitatea instituțională, eficiența procesului educațional și managementul calității, luând de asemenea în considerație standardele europene de AC la nivel intern. Fiecare IIS trebuie să aibă o Comisie pentru AC, împreună cu politici, o bază de date și proceduri specifice de AC. În timpul etapei de pilotare, ARACIS a descoperit că majoritatea IIS au Comisii de AC, dar că este nevoie de eforturi suplimentare pentru ca politicile și procedurile formale, la fel ca și baza de date, să devină operaționale. Este responsabilitatea ARACIS să coopereze în continuare cu IIS și de a oferi asistența necesară oricând este posibil.

Dezvoltarea proceselor externe de asigurare a calității (Standard 2.2)

Metodologia ARACIS se concentrează în mod special asupra evaluării externe, iar **Recomandările** existente oferă mai multe informații operaționale cu privire la evaluarea internă sau externă a calității. În timpul etapei de pilotare a **Metodologiei**, procesele de monitorizare, cercetare și consultare au contribuit la îmbunătățirea **Metodologiei**. Totuși, ar fi fost recomandabil un proces mai detaliat de consultare. Constrângerea de timp a fost generată de perioada limitată permisă prin **Lege** pentru pilotarea programului. În plus, după cum s-a menționat mai sus, noua abordare inclusă în **Lege**, care se concentrează asupra rezultatelor procesului de învățare și a altor rezultate ale activităților instituționale de predare și învățare, ar fi necesitat în mod clar o perioadă mai lungă de tranziție de la vechea abordare, care se axa în principal pe contribuția profesorilor. Aceasta se referă atât la procesele de evaluare internă, cât și la cele de evaluare externă, cerându-le IIS să facă noua metodă operațională și evaluatorilor externi să ia în considerare implicările presupuse de atenția acordată rezultatelor. Cu privire la evaluatorii externi, ARACIS a identificat două potențiale probleme. Prima se referă la necesitatea de a oferi programe de *instrucție intensivă a evaluatorilor externi*. Chiar dacă în timpul etapei de pilotare au fost organizate numeroase sesiuni de instruire, mai sunt încă necesare eforturi suplimentare. Acesta este motivul pentru care s-a decis proiectarea și implementarea în a doua jumătate a anului 2008 a unui curs on-line de instruire combinat cu ședințe față în față pentru discutarea diverselor cazuri cu care se confruntă ARACIS ca parte a proiectului menționat mai sus. Cealaltă problemă se referă la modul în care colegialitatea și evaluarea de către colegi sunt percepute cultural de unii dintre evaluatorii externi. Tendința de a evita conflictele și „timiditatea” generală în exprimarea criticilor par să aibă o influență puternică. Acestea sunt asociate cu tendința de a critica pe ascuns, de a răspândi zvonuri negative și cu un număr mic de exemple de situații în care se oferă comentarii critice deschise și formale. Evaluarea formală și informală se desfășoară conform unor modele paralele și sunt deschise unor percepții paralele, cu foarte puține corelații între ele. Codul de Etică nu pare să fie foarte util în rezolvarea acestei probleme. În acest caz, ARACIS ar trebui să dea dovadă de mai multă creativitate în

identificarea unor moduri de corelare a comentariilor formale și informale de evaluare.

Criteriile de luare a deciziilor (Standard 2.3)

Criteriile de luare a deciziilor au fost elaborate, diseminate și supuse unor dezbateri aprinse. Evaluatorii externi trebuie să exprime păreri bazate pe dovezi obiective, atât criteriile cât și documentația necesară fiind menționate în contractul semnat cu IIS care este supusă evaluării externe. Există mai multe etape în luarea unei decizii finale. Echipa de evaluatori ai instituției sau ai programului de studiu își prezintă raportul în primul rând în fața unei comisii permanente care include mai mulți reprezentanți ai domeniului de studiu și care monitorizează respectarea strictă a procedurilor corecte în evaluarea externă. Este apoi rândul Consiliului ARACIS , care cercetează amănunțit procesele și procedurile și care poate să rectifice decizia sugerată sau să trimită raportul înapoi la comisiile anterioare, solicitând mai multe documente. Procedura de contestare a unei decizii finale poate fi de asemenea utilizată de o IIS care este nemulțumită de procedurile aplicate sau de decizie. Într-un astfel de caz, o nouă comisie cercetează conținutul contestației și informează Consiliul.

Procese adaptate scopului (Standard 2.4)

Multe dintre activitățile ARACIS sunt orientate spre AC la nivel instituțional, în timp ce acreditarea instituțională și a programelor de studiu se va diminua treptat. Aceasta reprezintă o schimbare importantă, dacă se realizează o comparație între preocuparea ARACIS și activitățile fostului CNEAA, care se refereau exclusiv la acreditarea instituțională și a programelor de studiu. Totuși, în timp ce standardele și IP sunt comune AC și acreditării, procesele sunt diferențiate și IP suplimentari sunt elaborați pentru acreditare pentru a se adapta mai bine scopului propus. Procesele de acreditare se desfășoară pe o perioadă mai lungă și sunt asociate cu activități ulterioare de monitorizare și raportare. Trebuie în continuare urmărit modul în care IIS vor reacționa activității de AC.

După cum s-a menționat mai sus, principala preocupare pentru ARACIS constă în instruirea evaluatorilor și în creșterea numărului de experți străini care să participe la

evaluarea universităților românești. Până în prezent ARACIS a reușit să crească numărul de experți străini din domeniul științelor naționale și de inginerie și să îi implice pe unii dintre ei în etapa de pilotare. Conform planului, ARACIS intenționează să instruiască aproximativ 900 de evaluatori externi și 300 de evaluatori interni în proiectul din 2008-2011. Studenții fac de asemenea parte din comisiile de evaluare, iar ARACIS și organizațiile studentești le-au asigurat o instrucție de bază. ARACIS trebuie să continue să îmbunătățească modul de instruire a studenților pentru procesele de evaluare externă și de definire a relațiilor acestora cu comisiile de evaluare.

Pentru a asigura în continuare adaptarea metodelor la scopul propus, Consiliul ARACIS a organizat ședințe trimestriale cu evaluatorii externi și cu rectorii IIS pentru a colecta informații cu privire la activitățile ARACIS. Reprezentanții ARACIS sunt în prezent implicați în crearea Cadrului Național al Calificărilor și în specificarea descriptorilor de calificare. O problemă generală este reprezentată de specificarea rezultatelor procesului de învățare pentru fiecare program de studiu. Nu există nici o tradiție în această privință și nici o metodologie care să poată fi utilizată de cadrele didactice din universități. În plus, tehnicile de examinare sunt orientate în special spre testarea reproducerii de informații teoretice și spre rezolvarea de probleme. Această abordare generează inconsistențe între așteptările ARACIS cu privire la evaluarea unor rezultate variate ale procesului de învățare și practica instituțională generală de testare a studenților.

ARACIS folosește procedura și ordinea auto-evaluare / vizită a echipei de evaluare / schițarea raportului / publicarea raportului / monitorizare ulterioară standard. Experiențele de până acum au demonstrat că rapoartele de auto-evaluare sunt în mare parte descriptive și au un caracter extrem de pozitiv, punctele forte fiind subliniate, iar cele slabe abia menționate. Instituțiile se așteaptă ca ARACIS să rectifice concluziile generale ale raportului de auto-evaluare sau, din contră, să „vâneze” punctele slabe pentru a își demonstra funcția de evaluator. Ambele opinii sunt în mod clar contrazise de ARACIS, care subliniază în mod constant că rolul său este să coopereze cu toate IIS pentru a contribui la îmbunătățirea calității. Se poate spune că această situație reflectă starea actuală a mediului academic din România, iar ARACIS trebuie să depună în continuare eforturi pentru a schimba acest mediu.

Raportarea (Standard 2.5)

Orice evaluare a AC este urmată de un raport care este inițial schițat de echipa de evaluatori, analizat de comisia permanentă de disciplină pentru a verifica dacă raportul este consistent și structurat în așa fel încât să acopere descrierea, analiza, concluziile și recomandările, și în cele din urmă discutat și rectificat de Consiliul ARACIS. Raportul este pe urmă trimis către IIS evaluate și făcut public on-line. O copie este de asemenea trimisă către Ministerul Educației și Cercetării, urmând apoi un comunicat de presă. Se cere din partea IIS să discute raportul în Senatul universității, să îl disemineze către studenți și personal și să îl publice pe pagina web a instituției. În urma experienței de până acum, ARACIS a ajuns la concluzia că partea descriptivă a rapoartelor este mult mai lungă decât partea analitică și că multe dintre recomandări sunt formulate în termeni prea generali, astfel încât anumite exprimări ascund sensul direct și relevant al unor comentarii critice sau al unor încurajări. În timp ce în textul propriu zis al raportului comentariile critice sunt formulate clar, în concluzii și în recomandări acest lucru se întâmplă mai rar. Această abordare pare să corespundă cu acea cultură de evitare a conflictelor menționată anterior și trebuie să reprezinte o preocupare pentru ARACIS.

În ceea ce privește acreditarea, inclusiv autorizarea, se stipulează prin **Lege** că raportul și decizia ar trebui comunicate întâi IIS, care poate să conteste anumite aspecte. Când raportul și decizia sunt finalizate, ele sunt făcute publice și transmise către Ministerul Educației și Cercetării pentru finalizarea legală. Până în luna mai a fiecărui an, ARACIS publică lista IIS și a programelor de studiu autorizate temporar și acreditate, pentru a îi informa pe candidații din învățământul superior înainte de perioada de admitere.

Procedurile de monitorizare (Standard 2.6)

Legea și Metodologia ARACIS stipulează că ARACIS trebuie să stabilească condiții cu privire la procedurile de monitorizare și să urmărească implementarea

recomandărilor. Atunci când este necesar, anumite recomandări făcute de evaluatorii externi au un caracter informal: solicitarea unor informații suplimentare, modificări minore în planurile de învățământ sau în structura personalului, etc.

În procesul de evaluare periodică a unei IIS, atunci când este necesar, recomandările sunt urmate de un „plan de lucru” schițat de IIS și discutat cu echipa de evaluare și cu Consiliul ARACIS. Durata implementării este de minim un an universitar, iar în timpul acestei perioade echipa ARACIS vizitează IIS de două ori. Evaluarea finală are un caracter de concluzie și se concentrează în special asupra modului în care au fost implementate recomandările. În cazul unei IIS care nu reușește să implementeze recomandările propuse, ARACIS îi propune Ministerului Educației și Cercetării să suspende statutul de acreditare acordat acelei IIS, iar aceasta trebuie să înceapă procesul de întrerupere a activității. Nu a fost încă întâlnit un astfel de caz, dar posibilitatea există. În ceea ce privește acreditarea, după ce o IIS sau un program de studiu primesc o autorizație temporară, acestea sunt supuse unei vizite externe anuale, vizita finală ducând la acordarea (sau neacordarea) acreditării. Finalizarea este deci de lungă durată și are ca scop o îmbunătățire constantă a calității. Schimbările în structura echipei de evaluatori pot conduce, cum de altfel au și făcut-o, la schimbări în evaluarea progresului la nivel instituțional. Acest fenomen este generat de validitatea și credibilitatea criteriilor de evaluare, iar ARACIS ar trebui să continue eforturile în această direcție.

Evaluări periodice (Standard 2.7)

După cum s-a menționat anterior, IIS acreditate sunt prin lege obligate să se supună unei evaluări externe a calității din 5 în 5 ani. În această fază, ARACIS a elaborat două proiecte care vor fi finanțate prin fonduri structurale de la UE: (a) un proiect orientat spre programele de studiu care va fi operațional la începutul anului 2008 și al cărui scop constă în evaluarea tuturor programelor de studiu din domeniul ingineriei mecanice, legislației, studiilor de comunicare, matematică / informatică din perspectiva relației dintre descriptorii de calificare, planurile de învățământ și rezultatele procesului de învățare; (b) un proiect al cărui scop este evaluarea externă voluntară în perioada 2008-2011 a aproximativ 60 de IIS acreditate. Aceasta este într-adevăr o perioadă de consolidare a metodelor și a expertizei ARACIS, această

perioadă urmând să se finalizeze prin realizarea unui raport general cu privire la starea asigurării calității în sistemul românesc de învățământ superior.

Analiza generală a sistemului (Standard 2.8)

Calitatea sistemului românesc de învățământ superior nu a fost niciodată până acum supusă unui raport de analiză. Au existat rapoarte generale, în care calitatea era discutată într-un capitol, precum și studii sau sinteze ale activității CNEAA care abordau calitatea într-un mod fragmentar. Există de asemenea numeroase zvonuri și presupuneri, dar nu există rapoarte complexe și analitice. După cum tocmai s-a menționat, raportul va fi realizat în urma proiectului la care s-au făcut referiri mai sus și va fi făcut public în 2011, iar ARACIS a elaborat deja abordarea și metodologia. În plus, ARACIS intenționează să își dezvolte propria capacitate internă de cercetare pentru a explora aspecte legate de dinamica asigurării calității în învățământul superior, în special cu privire la dezvoltările din domeniul industriei cunoașterii și a cercetării, a pieței forței de muncă, dar și cu privire la standarde de referință și percepția asupra calității în învățământul superior între studenți și personalul instituțiilor.

II. 2. ARACIS și alte standarde menționate în Partea a 3-a a Standardelor și Recomandărilor Europene

Statut oficial (Standard 3.2)

ARACIS a fost instituită prin **Lege** cu scopul *inter alia* de a evalua extern și de a asigura calitatea furnizorilor de programe de învățământ superior care oferă sau intenționează să ofere calificări în învățământul superior. Conform Art. 16(1) din **Lege**, „ARACIS este o instituție publică autonomă de interes național, care are personalitate juridică și propriul buget de venituri și cheltuieli”. Pentru a asigura baza legală a activității ARACIS, **Legea** stipulează că sediul central, structurile organizaționale și regulamentul intern de funcționare a ARACIS sunt propuse de asociație și adoptate prin hotărâre de guvern. Guvernul, mai exact Ministerul Educației și Cercetării, nu au nici o influență instituțională asupra deciziilor ARACIS

cu privire la evaluarea externă a asigurării calității la nivel instituțional și al programelor de studiu.

ARACIS este prin urmare o agenție autonomă, oficial (legal) desemnată să ofere servicii cu privire la asigurarea calității și la acreditare în învățământul superior. Serviciile sunt oferite în trei moduri corelate: (a) prin cooperarea cu IIS pentru identificarea aspectelor legate de calitate dintr-o perspectivă românească și europeană (globală); (b) prin acordul de a răspunde la cerințele autorităților naționale cu privire la aspecte legate de asigurarea calității în mediul academic și de evaluarea externă a calității; (c) prin cooperarea cu antreprenori din mediul economic care intenționează să înființeze noi programe de studiu și / sau IIS prin procese de acreditare. În plus, oricând i se pare relevant, ARACIS poate să inițieze procese care abordează aspecte specifice de asigurare a calității prin studii și evaluări externe.

Activități (Standard 3.3)

Activitățile statutare de bază ale ARACIS includ: (a) acreditarea programelor de studiu (licență, master și doctorat) și a IIS; (b) activități de asigurare a calității la nivel instituțional prin analiza și acceptarea managementului și culturii asigurării calității. Art. 17 din **Lege** stipulează în detaliu toate aceste activități. În timp ce ARACIS este singura agenție de AC care poate acredita programe de studiu și IIS din România, asigurarea calității la nivel instituțional poate fi realizată și de alte agenții care au acorduri contractuale cu Ministerul Educației și Cercetării și care sunt incluse în Registrul European al Agențiilor din domeniul AC.

Resurse (Standard 3.4)

În ceea ce privește resursele umane, ARACIS operează cu patru tipuri de personal:

i) *Personalul administrativ*, care este condus de un director executiv, responsabil cu administrarea generală, și un director financiar, responsabil cu aspectele financiare, ambii răspunzând în fața Președintelui Consiliului ARACIS.

ii) *Personalul profesional*, care îi asistă pe directorii Departamentului de Acreditare și a Departamentului de AC ai Consiliului ARACIS. Responsabilitățile acestora este să primească și să controleze tehnic solicitările instituționale de candidatură, distribuindu-le echipelor de evaluatori și urmărind finalizarea lor.

iii) *Consiliul ARACIS* este compus din 15 membri. Primii membri ai Consiliului au fost numiți în urma deciziei Parlamentului, a Guvernului și a Conferinței Rectorilor și li s-a încredințat sarcina de a schița Metodologia ARACIS pentru AC, rectificată prin hotărâre de guvern și de a stabili regulamentul de bază al ARACIS. După 6 luni de funcționare a acestui Consiliu, 2 treimi (10 membri) dintre cei numiți s-au retras, iar ceilalți cinci membri împreună cu conducătorii Academiiilor Române de Știință și ai Conferinței Rectorilor au inițiat o competiție între persoanele din mediul academic care doreau să devină membri ai Consiliului ARACIS. Actuala structură a Consiliului ARACIS a fost stabilită în urmă cu un an, în conformitate cu această procedură de selecție. La fiecare trei ani 2/3 din membrii Consiliului sunt reînnoiți printr-o competiție națională. Comitetul de selecție este compus din cei 5 membri rămași în Consiliu și 6 membri numiți de Academiiile Române de Știință și de Conferința Rectorilor. Un membru al Consiliului nu poate ocupa această funcție pentru mai mult de 2 mandate consecutive. Consiliul existent decide prin consens cine se retrage și cine își continuă activitatea pentru încă un mandat.

iv) *Evaluatorii externi* sunt înregistrați voluntar în Registrul de evaluatori ARACIS, care include atât evaluatori români cât și străini. Există două tipuri de evaluatori externi. Pentru fiecare domeniu de studiu (inginerie, științe economice, etc.), există o comisie permanentă de evaluatori care supraveghează activitățile de acreditare și de AC pentru domeniul respectiv. Aceștia își prezintă raportul în fața Consiliului ARACIS. Evaluatorii externi din cealaltă categorie sunt selectați la întâmplare și grupați într-o echipă de evaluatori care au ca sarcină evaluarea instituțională și /sau a programelor de studiu. Ei își prezintă raportul în fața comisiei permanente pentru domeniul de studiu respectiv. Toți evaluatorii externi sunt remunerați pentru activitatea depusă conform unei formule specifice.

Personalul existent este deocamdată adecvat pentru a permite Agenției să organizeze și să opereze procesele externe de asigurare a calității într-un mod activ și eficient pe baza structurii curente a activităților. Totuși, este necesară o instruire suplimentară a personalului profesional și a evaluatorilor externi ai ARACIS, existând planuri pentru desfășurarea unui proiect care să răspundă acestor nevoi.

În ceea ce privește veniturile financiare, ARACIS se bazează pe următoarele surse:

i). Venit din taxe achitate de furnizorii de programe de învățământ superior și de instruire, care plătesc pentru evaluarea externă, fie pentru acreditare, fie pentru evaluarea periodică a asigurării calității. Valoarea taxelor este stabilită de către Guvern, diferențierea lor făcându-se conform unor criterii specifice.

ii). Contracte cu Ministerul Educației și Cercetării atunci când acesta solicită realizarea unor activități specifice, așa cum s-a întâmplat cu pilotarea **Metodologiei** (2006-2007), și /sau evaluarea externă a managementului AC la nivel instituțional.

iii). Participarea la competiții publice pentru obținerea de fonduri structurale din partea UE când punctele de interes se referă la calitate în învățământul superior. Această oportunitate a fost creată recent, iar ARACIS este activă în elaborarea proiectelor care pot intra în competiție.

În 2007, venitul din taxe s-a ridicat la aproximativ 60% din venitul total al ARACIS, restul fiind reprezentat de contractul cu Ministerul Educației și Cercetării. ARACIS a reușit să mențină nivelul de cheltuieli în limitele bugetului anual stabilit și să asigure reinvestirea a aproximativ 30% din bugetul pe 2007. Pentru următorii trei ani, ARACIS intenționează să își crească venitul utilizând fonduri structurale. Cele trei proiecte în care agenția este implicată în prezent se axează pe aspecte legate de calitatea predării și cercetării.

Auditul financiar al ARACIS este realizat de inspectorii externi, regulile contabile aplicate fiind cele specifice unei agenții de utilitate publică.

Declarație privind misiunea (Standard 3.5)

Declarația inițială privind misiunea ARACIS a fost adoptată înainte de pilotarea Metodologiei. Aceasta a fost recent modificată în urma perioadei de tranziție și pilotare, o nouă declarație privind misiunea, viziunea, valorile și obiectivele ARACIS fiind făcută publică în octombrie 2007. Declarația privind misiunea este următoarea:

Misiunea ARACIS constă în a asigura realizarea interesului public pentru standarde calitative în derularea programelor de studii și în obținerea calificărilor în învățământul superior, pentru a susține îmbunătățirea continuă a gestionării calității în conformitate cu „Procesul Bologna”.

Pentru realizarea acestei misiuni, ARACIS folosește ca referință cadrul furnizat de cele patru principii care îi ghidează activitatea:

- i) *Cooperare:* ARACIS colaborează cu IIS și agenții similare de AC pentru a promova măsuri eficiente de îmbunătățire a calității programelor de învățământ superior ;
- ii) *Informare și transparență:* ARACIS folosește metodele potrivite de comunicare pentru a informa toate entitățile interesate și publicul cu privire la activitatea și la rezultatele sale. ARACIS publică anual un Raport de activitate, iar la fiecare trei ani un raport privind starea învățământului superior din România;
- iii) *Vizibilitate europeană:* ARACIS va coopera cu alte entități europene pentru a contribui la promovarea „dimensiunii europene” a AC în învățământul superior;
- iv) *Calitate:* ARACIS va analiza și va îmbunătăți constant calitatea propriei sale activități.

Principalele atribuții ale ARACIS sunt următoarele:

- elaborarea de standarde, identificarea indicatorilor de performanță și a standardelor de referință care să contribuie la dezvoltarea culturii instituționale de asigurare a calității și acreditarea IIS și a programelor de studii;
- oferirea de servicii pentru comunitățile academice care să contribuie la îmbunătățirea calității și a standardelor de calitate;

➤ oferirea de informații care să asigure publicul, inclusiv studenții, că programele de studii și instituțiile evaluate au mecanisme de asigurare a calității care sunt fie la nivelul, fie depășesc standardele minime de calitate.

În urma concluziilor și a recomandărilor făcute în raportul de monitorizare din etapa ulterioară pilotării, ARACIS a elaborat un „sistem de politici” care să o ghideze în activitatea din viitor și care exprimă clar scopurile și planul de activitate pentru perioada 2008-2011 (Anexa 2).

Independența (Standard 3.6)

În conformitate cu **Legea**, ARACIS se bucură de un mare grad de libertate în toate activitățile sale operaționale. Nu există nici un mod formal în care orice entitate guvernamentală sau instituțională să poată să influențeze în orice fel procesul de recrutare /nominalizare a evaluatorilor externi și de evaluare externă. Calitatea de membru în Consiliul ARACIS este stabilită prin **Lege** pentru structurile inițiale și ulterioare, iar Consiliul are autonomie deplină în stabilirea structurii sale viitoare. Deciziile Consiliului sunt luate în conformitate cu proceduri clare, acordându-se dreptul de a face apel, iar procedurile pentru astfel de situații sunt și ele funcționale. ARACIS este o entitate autonomă și independentă față de orice intervenție externă cu privire la activitatea sa și la deciziile luate.

Criteriile și procesele de asigurare externă a calității folosite de agenții (St. 3.7)

Procesul, domeniile, criteriile, standardele și indicatorii de performanță folosiți de ARACIS sunt definiți în *Metodologie* și în *Recomandările* care o însoțesc. Metodologia este recunoscută prin lege prin hotărâre de guvern pentru a asigura baza legală a acțiunilor și abordării ARACIS. Aceste documente sunt disponibile atât în limba română cât și în limba engleză, în versiune publicată și on-line (pe pagina web a ARACIS).

Aceste documente au două funcții complementare: (a) să asigure un cadru pentru IIS și programele de studii în încercarea lor de a dezvolta și de a îmbunătăți calitatea; (b)

să fie folosite în procesul de evaluare externă a calității. Procesele de evaluare includ: (i) o auto-evaluare realizată de furnizorul de procese de asigurare a calității în conformitate cu misiunea și obiectivele sale; (ii) o evaluare externă realizată de către o echipă externă de experți independenți selectați la întâmplare din Registrul de evaluatori externi ai ARACIS; (iii) realizarea și publicarea unui raport care include deciziile, recomandările și rezultatele formale, precum și comentariile finale ale evaluării; (iv) o procedură de finalizare pentru a analiza acțiunile întreprinse de furnizor în funcție de recomandările formulate în raport.

Recomandările cu privire la auto-evaluare subliniază diferența și relațiile care se presupune că vor exista între *analiza* calității și *dovezile* puse la dispoziție pentru a documenta respectiva analiză. Auto-evaluarea ar trebui să fie cât de analitică este posibil, identificând atât punctele forte cât și pe cele slabe. Aceasta ar trebui să fie rezultatul unui proces intens constant care să implice personalul, studenții și toate entitățile interesate. Domeniile și criteriile luate ca puncte de referință sunt: capacitatea instituțională, eficiența procesului educațional și managementul calității. Echipele de evaluare externă includ întotdeauna un student ca membru cu drepturi depline. Vizitele la universități sunt planificate cu mult timp înainte, iar calendarul și planul de activități sunt discutate de echipă împreună cu entitățile evaluate extern. Înainte de realizarea raportului cu privire la vizită, echipa de evaluatori își prezintă comentariile reprezentanților furnizorului, fără să ofere detalii cu privire la formularea deciziilor finale. Raportul realizat de echipă este supus întâi analizei comisiei permanente, care trebuie să se asigure că procedurile aplicate și conținutul raportului sunt în conformitate cu regulamentul. Dacă anumite puncte par să nu fie suficient documentate, echipa de evaluatori este invitată să ofere dovezi suplimentare. Apoi raportul este trimis către Consiliul ARACIS pentru analiză și rectificare, după care este făcut public. Furnizorul are dreptul să facă apel. O politică de finalizare este propusă de furnizor în conformitate cu recomandările. ARACIS citește propunerea furnizorului și cooperează cu acesta pentru finalizarea procesului de monitorizare, care urmează să fie implementat în timpul unui an universitar.

ARACIS s-a dedicat constant respectării cerințelor proceselor de evaluare într-un mod profesional. Printre strategiile folosite până acum se numără: (i) un membru al Consiliului ARACIS însoțește echipa de evaluare instituțională, negociază cu rectorul

instituției aspecte legate de program și de proces în sine și sprijină pregătirea raportului; (ii) în selectarea echipei de evaluatori, se acordă o atenție specială realizării unui echilibru și menținerii unui nivel ridicat de competență; (iii) evaluarea este constant realizată în conformitate cu criteriile și standardele stabilite. Principalul dezavantaj al noii abordări bazate pe rezultatele procesului de învățare constă, după cum s-a arătat mai sus, în tendința slabă a culturii academice de a opera cu rezultatele procesului de învățare. În această privință, ARACIS va concentra multe din eforturile sale viitoare în direcția cadrului de calificări.

Proceduri de responsabilitate (Standard 3.8)

Există o comisie de monitorizare. Printre membrii ei se numără președinții Academii de Științe și ai academiilor cu experiență în stabilirea de politici și în management. Toate inițiativele de stabilire a politicilor principale sunt supuse analizei și modificărilor aduse de Comisie, iar membrii acesteia sunt invitați să observe oricând este posibil activitatea echipelor de evaluatori și întâlnirile Consiliului ARACIS. În timpul pilotării Metodologiei, anumiți membri ai acestei Comisii au fost contractați personal să scrie un raport cu privire la desfășurarea pilotării și la activitatea Consiliului și a echipelor de evaluare în timpul acestui proces. Raportul realizat de această Comisie a fost principala sursă de informații folosite în schițarea sistemului de politici ale ARACIS pentru următorii trei ani de activitate. Studenții au pregătit de asemenea un raport cu privire la Metodologie și la pilotarea acesteia, care a avut o contribuție importantă la realizarea sistemului de politici.

ARACIS implementează un cod etic (Anexa 9 - www.aracis.ro/uploads/annex9) în care valorile și normele sunt foarte clar specificate pentru a asigura mecanisme care nu duc la conflicte de interese și respectă principiile de etică profesională. Un mecanism de implementare este asociat cu Codul, iar comisia Consiliului este responsabilă pentru implementarea acestuia.

Membrii din Birou ai Consiliului și Consiliul ca entitate mențin un contact strâns cu Conferința Rectorilor, Comisiile de Educație ale Parlamentului și reprezentanții Ministerului Educației și Cercetării. Au loc de asemenea întâlniri periodice, participări la ședințele organizate de fiecare parte și schimburi de informații.

Sunt urmărite anumite acțiuni pentru îmbunătăți procedurile de responsabilitate:

- o activitate mai detaliată a Comisiei de monitorizare pentru a oferi consultanță avizată cu privire la politicile ARACIS;
- introducerea unui chestionar care să se concentreze pe feed-back-ul oferit de echipele de evaluatori după evaluare;
- acordarea unei atenții deosebite implicării și opiniilor studenților cu privire la evaluarea calității;
- introducerea unui mecanism formal pentru o dezvoltare mai bună a serviciilor oferite de ARACIS în domeniul calității.

Part III. Rezumat al observărilor și recomandărilor

ARACIS a făcut pași importanți pentru a se distanța de fostul CNEAA și în a se afirma ca actor important în sistemul de învățământ superior din România prin implementarea prevederilor noii **Legi**. Noua abordare cu privire la asigurarea calității, axată pe rezultate, a început să fie inițiată și are deja fundamente solide. ARACIS operează în conformitate cu Standardele și Recomandările Europene. Merită menționate următoarele realizări:

- Au fost elaborate, pilotate și aplicate politici și proceduri pentru toate prevederile principale ale **Legii**;
- Au fost implementate principalele atribuții ale Consiliului;
- Au fost oferite noi oportunități de dezvoltare a noilor culturi instituționale de asigurare a calității;
- A fost inițiat procesul de apariție a unei noi generații de (auto-)evaluatori.

După recunoașterea acestor progrese, este necesar să se admită că mai sunt încă multe eforturi de făcut:

- Selectarea și instruirea evaluatorilor externi trebuie să fie urgent reglementată într-un mod consecvent și de durată. Trebuie să crească atât

numărul de evaluatori străini din Registrul de Evaluatori, cât și participarea lor în echipe de evaluare instituțională și a programelor de studii.

➤ Activitatea comisiilor universităților responsabile cu asigurarea calității la nivel instituțional ar trebui să fie corelate mai activ cu activitatea ARACIS pentru realizarea de abordări și rezultate convergente, în special în procesul de dezvoltare a culturilor instituționale.

➤ Sistemul de politici ale ARACIS (2008-2011) ar trebui să fie implementate consistent, asigurându-se feed-back și cooperare către beneficiari.

➤ Standardele și IP ar trebui analizați constant pentru a se asigura îmbunătățirea lor periodică în conformitate cu standardele de referință în context european și în strânsă colaborare cu IIS.

➤ Promovarea bunelor practici instituționale prin publicații și prin pagina web a ARACIS ar trebui să devină parte a politicii actuale a Consiliului.

➤ Nivelul de cooperare a ARACIS în operaționalizarea CNC ar trebui să crească.

➤ Colaborarea cu agenția similară de AC din învățământul pre-universitar (ARACIP) ar trebui să fie extinsă.

➤ Raportul cu privire la starea calității în sistemul românesc ar trebui să fie realizat anual pentru a oferi un raport de concluzii bine documentat în 2011.

➤ Procesele de evaluare externă ar trebui să fie îmbunătățite prin:

- o informare mai bună a membrilor echipelor de evaluare;
- creșterea numărului de membri străini ai echipelor de evaluare;
- asigurarea unui feed-back eficient și complet oferit de echipele de evaluare;
- îmbunătățirea calității rapoartelor de evaluare externă;
- îmbunătățirea activităților de monitorizare.

Pentru a rezolva aceste probleme, ARACIS a propus trei proiecte care se concentrează asupra calității procesului de predare și de cercetare. Acestea se vor bucura de colaborarea CNCSIS, a Conferinței Rectorilor și a Autorității CNC. ARACIS va

avea rolul principal în desfășurarea proiectului cu privire la AC în învățământul superior și se va concentra asupra unor aspecte legate de: instruirea evaluatorilor externi, evaluarea instituțională, standarde de referință și raportul cu privire la starea asigurării calității în învățământul superior. Peste trei ani, în special după implementarea acestor proiecte, ARACIS speră să inițieze o nouă etapă mai puternică în evoluția sa.